

Ekološko obrazovanje kao potreba

Veljko Đukić, Biljana Đukić

SAŽETAK: S društvenog i pedagoško andragoškog stanovišta poseban interes zaslužuju pitanja usmjeravanja ekološkog obrazovanja ka potrebama i problemima neposredne radne i životne sredine odnosno ka ostvarivanju bezbjednih i kvalitetnih uslova života i rada.

U tom smislu u radu je ukazano na značaj ekološkog obrazovanja u razvoju kvaliteta životne sredine, odnosno razvoju kvaliteta života savremenog čovjeka s posebnim osvrtom na ulogu naučnih radnika i državnih organa u unapređenju vaspitno obrazovne teorije i prakse u ovoj oblasti.

Ključne riječi: *ekološko obrazovanje, kvalitet života, prosvjetni radnici*

Environmental Education as a Need

ABSTRACT: From the social and pedagogical – andragogical point of view, the questions of focusing environmental education on the problems and needs of the immediate working and living environment, i.e., on attaining safe and high-quality working and living conditions, deserve special attention.

In this respect, this paper suggests the importance of environmental education for raising the quality of our environment, as well as for the development of the contemporary man's quality of life, with a special reference to the role of scientists, researchers and administration in developing educational-pedagogical theory and practice in this field.

Keywords: *environmental education, the quality of environment, teachers*

UVOD

Danas se ekološko vaspitanje i obrazovanje u svijetu i kod nas sve više shvata i podstiče kao elementarna svrsishodna aktivnost koja je usmjerena na formiranje i razvoj ekološke svijesti građana. Pri tome se ekološka svijest shvata kao prvi i osnovni uslov za uspješno ostvarivanje odgovarajućeg sistema zaštite i unapređenja životne sredine što je direktno povezano sa razvojem i unapređenjem kvaliteta životnih i radnih uslova i življenja uopšte.

S obzirom na vrijednosne sisteme i ciljeve savremenih industrijskih društava (fetišizaciju materijalnih potreba, potreba "da se ima, posjeduje"), posebno u uslovima ekološke krize, sasvim su opravdane i razumljive sumnje u dalju perspektivu kvaliteta života u tim društvima. Ako se tome doda sve prisutnije pitanje opastanka biološkog sistema, pa time i čovjeka, jasno je da dosadašnje pokazatelje društvenog napretka možemo ozbiljno staviti pod upitnik. Pri tome, učvršćuje se uvjerenje da značajan činilac društvenog blagostanja i ujedno njegov pokazatelj jeste upravo kvalitet životne sredine. Stvaranje blagostanja ljudi ne znači samo obezbjeđenje dovoljne količine materijalnih dobara, već i ostvarenje takvih životnih uslova koji će čovjeka učiniti zadovoljnim i srećnim (Đukić, 2009, str. 3).

Sve to upućuje na zaključak da se čovjek i kvalitet njegovog života ne mogu posmatrati van problema

životne sredine i obrnuto. Otuda i ekološko obrazovanje kao neophodan uslov ostvarivanja kvaliteta životne sredine predstavlja i značajan faktor ostvarivanja i razvoja kvaliteta života savremenog čovjeka. Shvatanja i razmišljanja da se sposobnost čovjeka ogleda u tome da u borbi sa prirodom u što većoj mjeri koristi njena bogatstva, zadržala su se do današnjih dana i u nastavnim programima, metodama i sadržajima rada nastavnih oblasti na svim nivoima školovanja.

EKOLOŠKO OBRAZOVANJE ZA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE

Sve više se osjeća potreba za većim angažovanjem škole u procesu vaspitanja i obrazovanja s obzirom na zaštitu i unapređenje životne sredine. Povećano interesovanje svih društvenih struktura za problem zaštite i unapređenje životne sredine, jedan je od značajnih elemenata koji može doprinjeti bržem osposobljavanju škola za uspješno djelovanje u ov oblasti. Cjelokupan sistem obrazovanja, i svaka škola posebno, dobijaju značajnu ulogu, ukoliko se bude sistematski radilo na zaštiti i unapređenju kvaliteta životne sredine. Uspjeh se može očekivat samo uz podizanje nivoa znanja novih generacija, razvijanjem svijesti o odnosu prema životnoj sredini, kao sastavnom dijelu njihove funkcije u upravljanju cjelokupnom životnom sredinom, kako bi životna

sredina bila unapređena i obezbjediti normalne životne i radne uslove (Đukić, 2013a).

Neophodno je da se osjećaj brige i odgovornosti prema životnoj sredini razvija još u djetinjstvu, tokom školovanja, kao i poslije završenog stručnog obrazovanja. U svim fazama razvoja ekološke misli ekološke kulture, važnu ulogu imaju obrazovne institucije, porodica, javnost, medije i dobra zakonska regulativa.

Pred škole se postavlja zadatak da naučno-tehnička znanja transformišu u praktičnu akciju na zaštitu unapređenju životne sredine. Prema tome, prioritetni zadaci bi bili:

- širenje znanja o životnoj sredini na svim nivoima obrazovanja,
- osposobljavanje kadrova iz oblasti zaštite i unapređenja životne sredine,
- učesće javnosti u djelatnostima koje imaju za cilj zaštitu životne sredine,

Veoma malo se raspravlja o tome šta u stvari predstavlja ekološko obrazovanje. Ekološko obrazovanje u užem smislu možemo definisati kao stručno osposobljavanje, usavršavanje i obuka profesionalaca, u oblasti ekologije i srodnih nauka i naučnih disciplina. Kada se sagleda ekološko obrazovanje u širem smislu možemo zaključiti da je to sinonim za obrazovanje u oblasti zaštite životne sredine. Smatra se da je ekološko obrazovanje nedovoljno inovativno i da preusmjerava obične ekološke informacije ka ciljnoj grupi, odnosno samo upoznaje različita stanovišta eko problematike. Sa druge strane zna se da je metodika nastave i učenje ekološkog obrazovanja različita od tradicionalnog, jer je nauka o životnoj sredini multi i interdisciplinarna forma koja se razvija i mijenja u funkciji vremena. Ovakva vrsta obrazovanja ostvaruje se manje ili više uspješno programskim organizovanjem u sklopu cjelokupnog obrazovnog sistema školstva.

Upravo takav pristup ukazuje da se obrazovanje djece, studenata i stručnjaka iz oblasti zaštite životne sredine, koje podrazumjeva osposobljavanje, usavršavanje, obuku, kao i širenje i utemeljenje ekološke svijesti i načina života, može definisati kao obrazovanje u oblasti zaštite životne sredine tokom čitavog života čovjeka, poznatog kao i L3 (Long Life Learning).

Škola kao osnovni faktor obrazovanja i vaspitanja istovremeno je i ključni činilac u razvoju ekološke svijesti i ekološke kulture kod djece. Zato je veoma važno da se izvrši reorganizacija školskog sistema, i da se primjene iskustva razvijenih zemalja i zemalja koje su prošle period tranzicije (Đukić, 2013b).

OSOBNOSTI EKOLOŠKIH OBRAZOVNIH POTREBA

Mada, u teorijskom pogledu, postoje brojni nazivi i definicije pojedinih pojmova i procesa u ovoj oblasti (ekološko obrazovanje, ekološka edukacija, obrazovanje i vaspitanje za zaštitu životne sredine) postoji opšta saglasnost o osnovnoj pedagoškoj ulozi i zadacima ovih aktivnosti usmjerenih na formiranje razvoj ekološke svijesti, kulture, ekološkog mišljenja, ponašanja, ekološkog morala. Postoji i opšta saglasnost zasnovana na poznatoj pedagoško

psihološkoj i socijalnoj zakonomjernosti da razvoj ekološke svijesti, pa time i ova vrsta vaspitno obrazovne aktivnosti treba da počne od malih nogu, u okviru porodičnog i predškolskog vaspitanja, a zatim da se nastavi u okviru svih faza i oblika školskog i vanškolskog obrazovanja.

Takvi zahtjevi i potrebe proizilaze iz same suštine i osobnosti ekoloških obrazovnih potreba. Ako potreba određuje nuždu čovjeka koja traži svoje zadovoljenje, ekološke obrazovne potrebe možemo posmatrati kao nuždu čovjeka za razvijanjem saznanja, poznavanjem prirode i društva, veza i odnosa u životnoj sredini s ciljem izbjegavanja neprijatnih i stvaranja kvalitetnih uslova života.

Ekološke obrazovne potrebe proizilaze iz prirodne čovjekove potrebe za zaštitom i očuvanjem zdrav psihičkog i fizičkog integriteta, ostvarivanjem sigurnosti i bezbjednosti u životnoj sredini, obezbjeđivanjem uslova svog opstanka. Iako ove potrebe po svojoj prirodi nisu obrazovne, težnjom za njihovim zadovoljavanjem, odnosno njihovim unošenjem u obrazovnu sferu poprimaju obrazovnu prirodu. Međutim, ekološke obrazovne potrebe ne možemo posmatrati samo u funkciji osiguravanja zdravih i kvalitetnih uslova egzistencije, već i u pružanju mogućnosti čovjeku da se stvaralački ispolji kao prirodno i društveno biće i postane zaista sretan čovjek. Njihova osobnost ogleda se u smislu razvoja i ostvarenju čovjekove ličnosti. Integrativne su jer podrazumjevaju ne samo saznanja, već i kulturne, estetske, socijalne i sve one potrebe koje po svojoj prirodi nisu obrazovne već to postaju činom zadovoljavanja. Primjera radi: u okviru potreba za zdravom hranom, čistom vodom ili zaštitom zdravlja, čovjek ima potrebu da sazna (saznajna potreba) kako da hrana bude što zdravija, voda čistija, na koji način može da zaštiti zdravlje i dr. (Cifrić, 1998, str. 59).

Za korijenima ekoloških obrazovnih potreba možemo tragati i među drugim vrstama ljudskih potreba čovjek može zadovoljiti ekološkim obrazovanjem (potrebe koje se vežu za porodični život, zaštitu na radu, potrebe za političkom aktivnošću, religijske aktivnosti, i dr.). Mnogi teolozi ističu neophodnost ekološkog obrazovanja radi ostvarivanja ekoteološkog modela jedinstva prirode, ljudi i vjere.

Raznolikosti ljudskih potreba koje leže u osnovi ekoloških obrazovnih potreba pokazuje prisutnost različitih interesa i vrijednosnih orijentacija u ovoj oblasti i ni u kom slučaju neutralnu poziciju. Pri tome su razmišljanja o ovim potrebama neodvojiva od razmišljanja o društvenim potrebama, zahtjevima društva, njegovim vrijednostima i vrijednosnim orijentacijama.

Kroz analizu i razmatranje brojnih aspekata namjera nam je bila da istaknemo samo one suštinske koje ukazuju na ulogu i značaj ekološkog obrazovanja u ostvarenju kako onih egzistencijalnih ljudskih potreba za zdravom i kvalitetnom životnom sredinom, tako i brojnih drugih uslova i potreba (kulturnih, socijalnih, estetskih ...) koje, međusobno se uslovljavajući i prožimajući, upravo i doprinose razvoju kvaliteta života pa i razvoju čovjeka kao osnovne vrijednosti svakog humanog društva (Đukić i Jakupović, 2016, str. 139).

Bitan element za shvatanje praktičnih mjera na zaštiti i unapređenju životne sredine jeste tumačenje

antropogenih djelovanja i dalekosežnosti nekontrolisanog poduhvata u nekim sredinama, što moglo dovesti do katastrofalnih posljedica i po samog čovjeka. Treba istaći nastojanje da učenike vaspitamo i obrazujemo kako bi mogli pravilno sagledati osnovne i bitne elemente u odnosima čovjek-životna sredina. Treba imati u vidu i one elemente prirodne sredine i biosfere u cjelini, kao što su energetske resursi, tako da učenik shvati potrebu da se životna sredina racionalno iskoristi, zaštiti i unapredi, s obzirom na mogućnosti iskorištenja i drugih izvora energije.

ULOGA NAUČNIH RADNIKA I DRŽAVNIH INSTITUCIJA U ZADOVOLJENJU EKOLOŠKIH OBRAZOVNIH POTREBA

Analizom pedagoško andragoške dokumentacije iz ove oblasti može se zaključiti da je nedovoljno pažnje posvećeno ekološkim obrazovnim potrebama. Kada to kažemo imamo u vidu činjenicu da je danas najuticajniji i najodgovorniji dio našeg društva nedovoljno obrazovan u pogledu zaštite životne sredine. To je razumljivo ako se ima u vidu da su se postojeći obrazovni sistem i društvo u cjelini ignorantski odnosili prema problemima u životnoj sredini. Prema tome, ekološka „nepismenost“ velikog dijela stanovništva, nedovoljna obrazovanost pojedinih kategorija (stručnih lica, rukovodilaca, poljoprivrednika...) nedovoljna „edukacija edukatora“, neadekvatna zastupljenost sadržaja za zaštitu životne sredine u školskim obrazovnim oblicima, nedovoljna zastupljenost TV i drugih sredstava javnog informisanja u ekološkim oblicima obrazovanju, nerazvijenost oblika učenja na daljinu, ograničena upotreba komunikacijskih i drugih savremenih obrazovnih tehnologija i dr., samo su neki od razloga koji na daju za pravo da konstatujemo kako je ekološko obrazovanje na početku 21. vijeka neophodno uskladiti sa novom filozofijom življenja. Ne dogodi li se to razvoju ekološkog obrazovanja može biti doveden u pitanje. Tim prije što ne postoji sveobuhvatan koncept razvoja ekološkog obrazovanja u narednim godinama. Umjesto toga postoje partikularna viđenja mogućeg razvoja (Jakupović i Đukić, 2016).

Situacija bi bila bitno drugačija da je veći broj naučnih istraživanja vaspitno obrazovne problematike u ovoj oblasti, malo se analizira uloga i značaj prirode. Teoretičari obrazovanja i škole koji se bave opštim i formalističkim pojmom obrazovanja nisu pripremljeni za holistički pristup problemu, bez koga su suženi okviri nauke. S obzirom da samo naučno fundirani stavovi imaju priliku da budu prihvaćeni od strane svih zainteresovanih činilaca i time budu realizovani u praksi, neophodno je veće angažovanje naučnih radnika u istraživanju ove problematike. Takva istraživanja bi dala doprinos naučnom i stručnom planiranju zadovoljavanja ekoloških obrazovnih potreba, usmjeravanju obrazovnih aktivnosti ka potrebama i zahtjevima neposredne radne i životne sredine, efikasnijem programiranju sadržaja ekološkog obrazovanja na različitim nivoima i u različitim vremenskim okvirima. Značajan je doprinos koordinaciji i saradnji, planiranju i usklađivanju ekoloških obrazovnih aktivnosti među različitim činiocima društva, prevazilaženju dualizama u obrazovanju mladih i odraslih, uspostavljanju ravnoteže u zadovoljavanju ekoloških obrazovnih potreba u

pojednim sredinama i pojedinih kategorija stanovništva.

Neosporna je uloga naučnih radnika u unapređenju ekološke vaspitno obrazovne teorije i prakse ali je izvjesno da bez saradnje i podrške nadležnih državnih institucija rezultati mogu izostati.

Potrebne i željene promjene u odnosu prema životnoj sredini, moguće je izvršiti samo sveobuhvatnim pristupom, organizovano i sistematski. To podrazumjeva koordinaciju i saradnju svih državnih organa, posebno nadležnih ministarstava (Ministarstva prosvjete i kulture, Ministarstva nadležnog za životnu sredinu, Ministarstva nauke i tehnologije, i dr.) i njihovu pomoć i podršku (materijalnu, finansijsku i dr.) svim društvenim činiocima u borbi za zdrave i kvalitetne uslove života. Zbog toga se nauka, državni organi, stručne institucije i svi drugi društveni činioci javljaju kao značajan komplementaran faktor zaštite i unapređenja životne sredine i podizanja kvaliteta života uopšte.

EKOLOŠKO OBRAZOVANJE KAO INSTRUMENT KA EVROPSKIM INTEGRACIJAMA

Problemima zaštite životne sredine bave se sve više i razne međunarodne organizacije i institucije koje na različite načine pokušavaju da riješe ekološke probleme. Ti načini se ogledaju u organizaciji raznih skupova i preduzimanju različitih akcija. Dokumenta koja su produkti tih aktivnosti eksplicitno inteziviraju obrazovanje za zaštitu životne sredine. Najznačajni doprinos u tom pogledu pružaju Organizacije ujedinjenih nacija UNESCO i UNEP. Ove organizacije su pored organizovanja niza međunarodnih skupova posvećenih problemima obrazovanja za zaštitu životne sredine, preduzele i niz konkretnih mjera direktnim uključivanjem zemalja članica u pripremi i realizaciji programa razvoja obrazovanja u ovoj oblasti, odnosno ostvarivanju međunarodne saradnje kao bitnog preduslova uspješne realizacije ovih međunarodnih aktivnosti.

Za razvoja teorije i prakse obrazovanja za zaštitu životne posebnu zaslugu ima **Prva konferencija Ujedinjenih nacija o čovjekovoj sredini koja je održana u Stokholmu 1972. godine**. Na ovoj konferenciji prvi je put istaknut problem stanje životne sredine u globalnim razmjerama. Takođe je zahtevano konstituisanje internacionalnog i interdisciplinarnog programa ekološkog obrazovanja, s posebnom pažnjom na obrazovanje mladih generacija, ali i na obrazovanju odraslih. U Deklaraciji ove konferencije ističe se da je primaran zadatak ljudske zajednice "obrazovanje za životnu sredinu", izraženo je nastojanje da znanja o životnoj sredini postanu dio opšteg obrazovanja i preporučeno je da se "stvori međunarodni obrazovni program za interdisciplinarnu školsku i vanškolsku nastavu o pitanjima čovekove okoline za sve stepene obrazovanja, namjenjen svima, mladima i odraslima, da bi ih se poučilo kako će jednostavnim, njima dostupnim sredstvima pomoći opšoj stvari raspolaganja i očuvanja svoje okoline". Na preporuku konferencije 1975. godine UNECO i UNEP objavljuju prvi „Međunarodni program obrazovanja o životnoj sredini“(IEEP). Nakon toga 60-ak zemalja, u svoje školske programe, uvelo je sadržaj koji se odnosi na zaštitu životne sredine.

Od mnogih konferencija i radnih sastanaka najveći zanačaj za obrazovanju ali i za životnu sredinu uopšte, dala je **Druga konferencija Ujedinjenih nacija o životnoj sredini održana u Rio de Žaneiru od 3-14 juna 1992. god.** U Poglavlju 36, Agende 21 ili Programa mijera i aktivnosti za naredni vijek koji je usvojen na Konferenciji u Riu posebno su razmatrana pitanja i zadaci obrazovanja za zaštitu životne sredine u funkciji ostvarivanja održivog razvoja. Prvi dio ovog Poglavlja pod nazivom "Unapređivanje obrazovanja, obuke i društvene svijesti" ukazuje na potrebu pripreme nacionalnih strategija usklađivanja vaspitno-obrazovnog procesa na svim nivoima sa principima usklađenog razvoja i nove filozofije življenja; ističe se uloga država, kompetenata u oblasti obrazovanja i odgovarajućih autoriteta u podsticanju i usavršavanju vaspitno-obrazovnih aktivnosti za zaštitu životne sredine; naglašava potreba univerzitetskog obrazovanja, neformalnog obrazovanja, obrazovanja odraslih, posebno obrazovanja ženskog stanovništva itd. (Pavić-Rogošić, 2010, str. 5).

U drugom dijelu Poglavlja 36, Agende 21 koji je posvećen razvijanju javne svijesti o problemima u životnoj sredini i potrebi usklađenog razvoja predviđene aktivnosti se odnose na:

- A. **Preorijentacija obrazovanja** u pravcu održivog razvoja - zadovoljavajuća svijest o životnoj sredini i integrisanje koncepta održivog razvoja i demografije u sve obrazovne procese.
- B. **Jačanje javne svijesti** – suštinski dio svih obrazovnih programa za unapređenje sistema vrijednosti, ponašanja i djelovanja u cilju održivog razvoja angažovanjem vladinih i nevladinih organizacija, mas-medija, privrede, turizma, urbanih i seoskih sredina, mobilisanjem djece, mladih žena, muškaraca i porodica.
- C. **Unapređenje usavršavanja:**
 - Unaprijediti programe stručnog obrazovanja o životnoj sredini i razvoju sa jednakim mogućnostima za sve,
 - Promovisati fleksibilnu i adaptibilnu radnu snagu svih uzrasta, koja je sposobna da rješava problem životne sredine,
 - Jačati nacionalne kapacitete u oblasti nauke, obrazovanja i usavršavanja za zaštitu životne sredine,
 - Omogućiti da sve ideje i razmatranja o životnoj sredini budu integrisani u sve nivoe upravljanja: tržište, proizvodnja, finansije.

MOGUĆNOSTI DJELOVANJA VASPITNO OBRAZOVNIH INSTITUCIJA

Osnovni cilj vaspitanja i obrazovanja u oblasti zaštite i unapređenja životne sredine jest – da doprinese formiranju svestrane ličnosti sa kulturnim odnosom prema životnoj sredini, njenom iskorištavanju, zaštiti i stalnom unapređenju. Ovaj cilj škola treba da realizuje u svom ukupnom djelovanju: u nastavi, u radu s odjeljenskom zajednicom, kroz proizvodni i društveno korisni rad, putem slobodnih aktivnosti, javne i kulturne djelatnosti i drugih oblika vaspitno obrazovnog rada.

Redovna nastava, kao osnovni oblik vaspitno obrazovnog rada, može da realizuje sadržaje zaštite i

unapređenja životne sredine u svim vaspitno obrazovnim oblastima – nastavnim predmetima, a posebno u onima koji neposredno izučavaju životnu sredinu (poznavanje prirode, fizika, hemija, biologija, geografija). Isto tako, moguće je ugraditi sadržaje iz ove oblasti i u druge predmete, kako bi učenici dobili jedinstven pogled na ovu problematiku.

Proizvodni društveno koristan rad učenika pruža izvanredne mogućnosti da se učenici neposredno angažuju u poboljšanju i stvaranju boljih uslova života i rada u školi, kao i u životnoj sredini mjesta boravka. U program proizvodnog i društveno korisnog rada treb uključiti sakupljanje sekundarnih sirovina, uređenje deponija, zaštitu i uređenje vodnih objekata, zaštitu vazduha od zagađivanja, zaštitu voda, pošumljavanje, zaštitu rijetkih biljnih i životinjskih vrsta, održavanje značajnih prirodnih objekata i dr.

Slobodne aktivnosti učenika, organizovane u obliku raznih sekcija prema vaspitnoobrazovnim oblastima, imaju u svom programu i sadržaje iz oblasti zaštite i unapređenja životne sredine mjesta boravka. Ovi sadržaji uključuju: praćenje stanja životne sredine u mjestu življenja kroz procjenjivanje stepena zagađenosti vode, vazduha, zemljišta, hrane i dr., preduzimanje mjera i izvođenje akcija za zaštitu i unapređenje životne sredine, uspostavljanje saradnje sa institucijama koje se bave navedenom problematikom i dr. Ova aktivnost se može organizovati interdisciplinarno u dvije ili više različitih sekcija (sekcija fizičara, hemičara, biologa, geografa)

Javna i kulturna djelatnost škole je veoma pogodna aktivnost, u kojoj škola, u saradnji sa društvenim organizacijama i drugim institucijama učestvuje u realizaciji programa zaštite i unapređenja životne sredine; u organizovanju predavanja, izložbi, društveno korisnog rada i drugim manifestacijama. U ovim aktivnostima učestvuju sve učeničke organizacije u školi kao što su: klubovi mladih tehničara, izviđači, ferijalci, gorani, planinari i dr.

Ostali oblici djelovanja škole bili bi: ekskurzija, logorovanje, ljetovanje, zimovanje i dr. Ovo je značajno jer u ovim aktivnostima često dolazi do degradacije životne sredine: sječa drveća, razna oštećenja biljaka, bacanje otpada, zagađenja vode, izazivanje požara i dr.

Do sada su osnovne škole bile više angažovane na ovoj problematici u odnosu na srednje škole. U novim programima srednjih škola dato je više mjesta zaštiti i unapređenju životne sredine, a time je i znatno poboljšano angažovanje ovih škola u formiranju odgovornosti mladih ljudi prema životnoj sredini. Posebno treba istaći uvođenje zanimanja Ekološkog tehničara u sistemu srednjeg obrazovanja.

Navedenim aktivnostima nisu iscrpljene sve mogućnosti škola u problematici zaštite i unapređenja životne sredine. Svakim danom stvaraju se nove ideje i rješenja koje treba sveobuhvatno razmotriti a zatim implementirati u nastavne planove i programe svih vidova obrazovanja počev od vrtića, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja. Zato je potrebno uložiti dodatne napore jer su oni opravdani i imaju značaj u našim nastojanjima da životnu i radnu sredinu zaštitimo i unapredimo.

ZAKLJUČAK

S obzirom da kvalitet životne sredine određuje i kvalitet života, u uslovima ugrožene životne sredine, nesumnjiva je uloga i značaj ekološkog obrazovanja u ostvarenju zdravih i kvalitetnih uslova života i rada. Može se reći da sama priroda, karakteristike i osobenosti ekoloških obrazovnih potreba ukazuju na značaj njihovog zadovoljavanja u podizanju nivoa kvaliteta života u uslovima globalizacije.

Imajući u vidu da postojeća ekološko vaspitno obrazovna praksa nije primjerena savremenim potrebama i zahtjevima nameće se potreba intenziviranja naučnih istraživanja i podrške državnih organa u unapređenju rada u ovoj oblasti.

Budućnost zaštite i unapređenja životne sredine je u rukama više „aktera“, zapravo se radi o „pluralizmu aktera“. Međutim, bilo da se radi o naučnim radnicima koji, rukovođeni naučnim saznanjima, treba da upozoravaju javnost; o sredstvima javnog informisanja koja imaju ulogu da proizvode i prezentiraju objektivne i istinite informacije o ekološkim katastrofama, zagađivačima i sl.; o obrazovnom sistemu koji treba da razvija ekološku svijest i znanja; o akterima u institucionalnom sistemu zaštite koji treba da sprovede postojeću zakonsku regulativu u ovoj oblasti; nadležnim ministarstvima i drugim državnim organima koji moraju pružiti podršku i pomoć svim akterima borbe za zdravu životnu sredinu, suština je u koordinaciji, zajedničkom i sveobuhvatnom djelovanju svih društvenih činilaca u smjeru zaustavljanja pada kvaliteta životne sredine.

Zbog nedovoljnog ekološkog obrazovanja u praksi se nailazi na teškoće i nerazumijevanje. Zato se smatra da ekološko obrazovanje i formiranje ekološkog načina razmišljanja treba početi provoditi prije redovnog školovanja, u svim stepenima školskog sistema, uvažavajući adekvatan pristup ekološkoj problematici prema uzrastu učenika. To treba realizovati u nastavi svih predmeta, posebno u prirodnim naukama.

LITERATURA

- Cifrić, I. (1998). Ekološki izazovi obrazovnom curriculumu. *Društvena istraživanja*, 5(1), 59-74.
- Đukić, V. (2009). Osnove zaštite životne sredine. Banja Luka: Panevropski univerzitet Apeiron.
- Đukić, V. (2013a). Ekološko obrazovanje za održivo korišćenje prirodnih resursa i očuvanje ljudskog zdravlja, I Regionalna konferencija "Životna sredina i menadžment-ECOMAN I", Fakultet za menadžment Sremski Karlovci, 1, 55-59.
- Đukić, V. (2013b). Ekološka odgovornost prema budućim generacijama. U Đ. Jovanović (ur.), Naučni skup Životna sredina i menadžment ECOMEN I (str. 125-129). Sremski Karlovci: FaM - Fakultet za menadžment.
- Đukić, V., & Jakupović, E. (2016). Education in function of sustainable development. *Knowledge*, 13(3), 139-145.
- Jakupović, E., & Đukić, V. (2016). Education for environment protection as global problem. *Knowledge*, 13(3), 251-255.
- Pavić-Rogošić, L. (2010). *Održivi razvoj*. Zagreb: Odraž.

INFORMACIJE O AUTORIMA**Veljko Đukić**

Panevropski univerzitet APEIRON
Pere Krece 13, 78000 Banja luka
e-mail: vljkuki@gmail.com

Biljana Đukić

Osnovna škola "Danilo Borković"
Milana Tepića 19, Bosanska Gradiška
e-mail: biljanau@gmail.com